

НОВИТЕ КАПИТАЛОВИ ИЗИСКВАНИЯ – СЕРИОЗНО ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ПРЕД БАНКИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Както е известно, в банките са концентрирани огромни по размер капитали, което изисква, от една страна, адекватно управление на рисковете, свързани с тяхната дейност, и от друга, комплексно банково регулиране, което в най-голяма степен да е насочено към осигуряване на банкова стабилност чрез измерване и управление на тези рискове. В това отношение важна роля играят Базелските стандарти, които поставят пред банките сериозни изисквания по отношение на капитала, необходим за покриване на рисковете.

Цел на изследването е да проследи промените, наложени от Базелските стандарти в дейността на БНБ, която трябва да синхронизира националната регулаторна рамка за капиталовата адекватност с тази на Европейския съюз и на възникващите проблеми пред търговските банки, на които предстои сериозна работа във връзка с прилагането на новите изисквания за капиталова адекватност.

JEL: G21

Увод

Съвременната банкова дейност в нашата страна се характеризира с голяма динамичност. Основна причина за това е острата конкуренция не само на банковия, но и на финансовия пазар. Банките се съревновават по отношение на привличането на клиенти както една с друга, така и с по-различни финансови институции като лизинговите компании, инвестиционните посредници, застрахователните и осигурителните компании и др. Успешната дейност и завземането на все по-широк пазарен периметър карат търговските банки да поемат множество рискове. И тъй като те работят предимно с чужд капитал, от изключително важно значение е банките адекватно да управляват рисковете, свързани с тяхната дейност. Концентрацията на огромни капитали в банките изисква още и комплексно банково регулиране, което в най-голяма степен да е насочено към осигуряване на банкова стабилност чрез измерване и управление на риска в банковата дейност. В това отношение важна роля играят Базелските

¹ Ренета Димитрова е д-р по икономика, главен асистент в НБУ, департамент „Икономика и бизнес-администрация“, директор клон „София Арсеналски“ на ТБ „Инвестбанк“ АД.

стандарти,² които, както е известно, поставят пред банките сериозни изисквания по отношение на капитала, необходим за покриване на рисковете.

Интересът към темата е продиктуван от очакваното присъединяване на Република България към Европейския съюз и респ. прилагането на новата капиталова директива, която ще влезе в сила от началото на 2007 г.

Цел на изследването е да проследи промените, наложени от Базелските стандарти в дейността на БНБ, която трябва да синхронизира националната регулаторна рамка за капиталовата адекватност с тази на Европейския съюз и на възникващите проблеми пред търговските банки, на които предстои сериозна работа във връзка с прилагането на новите изисквания за капиталова адекватност.

1. БНБ и подготовката на банковия сектор за въвеждането на Базел II

Важността на новите изисквания за капиталова адекватност и тяхната сложност поставиха пред нашата централна банка – БНБ, редица въпроси за решаване, върху които се работи и днес. Първата задача беше да се хармонизират стандартите и практиката в банковия надзор у нас в съответствие с новото капиталово споразумение.³ Наредбата, с която се регламентира капиталовата адекватност на банките, е Наредба № 8 на БНБ. Във връзка с изискванията на “Базел II” Наредба № 8 за капиталовата адекватност на банките претърпя някои съществени изменения. Първата промяна е въвеждането на ежемесечно отчитане на капиталовата адекватност.

Следващата съществена промяна се състои в разграничаването на три основни риска, свързани с банковата дейност:

- кредитен риск;
- пазарен риск;

² Базелският комитет е създаден в края на 1974 г. с главна цел – определяне на насоките за осъществяване на международния банков надзор, като в началото на 80-те години на миналия век в резултат от сътресения в банковите системи на някои страни се поема инициатива за създаване на минимален стандарт за капиталовата адекватност на банките. Членове на Базелския комитет са САЩ, Канада, Япония, Германия, Франция, Великобритания, Швейцария, Италия, Белгия, Холандия, Швеция и Люксембург. Отделните страни са представени от централните си банки или от институциите, които официално осъществяват надзора върху банковата дейност в случай, че това не е централната банка. По посочената идея се работи няколко години и тя добива завършен вид през 1988 г. под формата на Базелско споразумение за капитала. В края на миналия век водещи централни банки и финансови институции стигнаха до извода, че спазването на изискванията за минимален капитал вече не отговарят на реалностите в банковата сфера на развитите страни, и то най-вече по отношение на съществуващите рискове, които в условията на глоболизираща се икономическа, вкл. финансова сфера, ако не бъдат добре управлявани, могат да доведат до големи загуби.

³ Изготвянето на ново капиталово споразумение отне няколко години и в окончателният му вариант беше прието в средата на 2004 г. Успоредно с това, с цел създаване на обща рамка за капиталова адекватност за банките в страните от Еврозоната Европейската комисия разработи на основата на Базелските стандарти и прие нова капиталова директива, която ще влезе в сила от началото на 2007 г. Тази директива за разлика от Базелската има силата на закон и изисква спазване от страните – членки на ЕС. Като се има предвид, че Република България очаква да бъде приета за член на Европейския съюз точно в началото на 2007 г., става ясно пред какви отговорности е изправена нашата банкова система.

- операционен риск.

Досега Наредба № 8 е актуализирана по отношение на управлението на кредитния и пазарния риск и предстои включването на операционния.

Наред със съществуващите „Капиталова база“, „Рисково претеглени активи за кредитен риск“, „Рисково претеглени приравнени задбалансови позиции за кредитен риск“ наредбата съдържа и нови форми. Те са: „Дневни позиции в търговски портфейл“, форми „Сетълмент риск“, „Търговски портфейл – репо сделки и свободни доставки“, „Специфичен риск на дългови инструменти“, „Лихвен риск“, „Риск на капиталови инструменти“ и „Валутен риск“.

Капиталовата база на банката или собственият капитал се състои от:

- капитал от първи ред, наричан още първичен капитал;
- капитал от втори ред, наричан още допълнителен капитал;
- намаленията на капиталовата база.

Вижда се, че промяна в структурата на капиталовата база на търговската банка няма. В действащата по-рано наредба само допълнителният капитал се наричаше „допълнителни капиталови резерви“.

Капиталът от първи ред се дефинира като сума от следните елементи:

- внесения дялов капитал и премиен резерв, състоящ се от обикновени и привилегирани акции;
- общи резерви, които включват общите резерви съгласно чл. 24 от Закона за банките, и други резерви с общо предназначение;
- неразпределената печалба, намалена с очаквани плащания по дивиденди и други отчисления, която включва неразпределената печалба от предходни години и очакваните плащания по дивиденди.

От сумата на първичния капитал се приспадат:

- загубата от текущата година;
- загубата от предходни години;
- нематериални активи;
- балансовата стойност на обратно изкупените от банката собствени акции.

Като се сравнят новата Наредба № 8 с преди действащата, ще се установи, че в тази част съществена промяна е само изключването на текущата печалба от капиталовата адекватност на съответната търговска банка.

Промени се констатира при изчисляването на допълнителния капитал. За да бъде включен в собствения капитал на банката, допълнителният трябва да отговаря на няколко условия, определени в Наредба № 8, и те са:⁴

- Тези средства са изцяло на разположение на банката и тя може да ги ползва без каквито и да било ограничения за покриване на загуби от дейността си.
- Тяхното наличие е отразено в счетоводните отчети на банката и е заверено от независим регистриран одитор.
- Българска народна банка може да упражнява постоянно наблюдение върху тяхното съществуване и ползване.

⁴ Вж. Наредба №8 за капиталовата адекватност на банките. Държавен вестник, бр. 55 от 05.07.2005 г., чл. 5, ал. 1.

Допълнителният капитал се дефинира като сума от:

- резерви от преоценка на недвижими имоти, в които банката се помещава;
- резерви със специално предназначение, които са образувани от печалбата след облагане с данъци;
- нереализираната печалба от дългови инструменти за продажба, намалена с дължимите данъци, която е и нов елемент. Тя включва, от една страна, цялата нереализирана печалба, свързана с дългови инструменти, и от друга, 45% от нереализираните печалби от инструменти на собствения капитал;
- нереализирана загуба от инструменти на разположение за продажба, независимо дали са дългови или капиталови инструменти;
- привлечените от банката суми чрез дългово-хибридни и други финансови инструменти;
- привлечени от банката суми като подчинен срочен дълг.

Ако сравним тази структура на допълнителния капитал с предишната, ще установим, че финансовите активи, предназначени за продажба, тук са разделени на дългови и капиталови инструменти за продажба.

Към дългово-капиталовите инструменти и подчинения срочен дълг се предявяват определени изисквания, които в новия вариант на наредбата по отношение на дългово-капиталовите са следните:⁵

- сумите по тях са платени изцяло;
- изплащането им не е ограничено със срок;
- изплащането не е обезпечено под никаква форма от банката;
- в случай на ликвидация или несъстоятелност на банката изплащането им е допустимо само като се удовлетворят изцяло претенциите на всички останали кредитори;
- вземанията по тези инструменти относно главницата (номинала) не могат да станат изискуеми, без да е налице писмено разрешение от БНБ;
- условията, при които тези средства са привлечени от банката, й дават правото да отлага изплащането на дохода по тях, ако тя не е формирала печалба или печалбата ѝ е недостатъчна.

По отношение на сумите, привлечени като подчинен срочен дълг, то изискванията към тях се отнасят до:⁶

- сумите по дълга са платени изцяло;
- изплащането му не е обезпечено под никаква форма от банката;
- първоначалният му срок до падежа е не по-кратък от 5 години;
- предсрочното му изплащане не може да се извърши без предварително писмено разрешение от БНБ;
- договорът не може да предвижда възможност за предсрочна изискуемост на дълга;

⁵ Пак там, чл. 5, ал. 2, т. 3.

⁶ Пак там, чл. 5, ал. 2, т. 4.

- ако са договорени лихви или други доходи, изплащането им не може да се извърши преди падежа на дълга;
- в случай на ликвидация или несъстоятелност на банката изплащането на дълга е допустимо, след като се удовлетворят изцяло претенциите на всички останали кредитори.

Нов момент в Наредба № 8 са определените лимити, които трябва да се имат предвид при формиране на собствения капитал на банката, а именно:⁷

- капиталът от втори ред не може да превишава 100% от този от първи ред;
- капиталът от втори ред, включващ сумите, привлечени като подчинен срочен дълг, не може да превишава 50% от капитала от първи ред.

За да бъде изчислена капиталовата база на дадена банка, е необходимо да бъдат отчетени и намаленията, които според действащата наредба включват:⁸

- балансовата стойност на инвестициите в банки и/или небанкови финансови институции;
- капиталови инвестиции в нефинансови предприятия, които обаче поотделно са равни или по-големи от 10% от внесенения капитал на банковата или небанковата финансова институция, в която има участие и ако те не са консолидирани в баланса ѝ;
- капиталови инвестиции в нефинансови предприятия, които поотделно са равни или по-големи от 10% от внесенения капитал на предприятието и ако то не се консолидира;
- капиталови инвестиции в банки или в небанкови финансови институции, различни от посочените, които общо са равни или по-големи от 10% от собствения капитал на отчитащата се банка, преди обаче да са направени предходните две намаления. Те не трябва да бъдат включвани в разгледаните намаления за капиталови инвестиции в банки и небанкови финансови институции.

След определянето на капиталовата база следва изчисляването на общия рисков компонент, на основата на който ще бъдат изведени и отношенията на капиталова адекватност, а именно: обща капиталова адекватност и адекватност на първичния капитал.

Преди да премине към изчисляване на общия рисков компонент, всяка търговска банка трябва да вземе решение по два въпроса. **Първият въпрос** е да раздели балансовите си позиции в банков и в търговски портфейл, които се оценяват ежедневно. Банковият портфейл включва балансовата стойност на активите и задбалансовите ангажменти, които не са квалифицирани като позиции в търговски портфейл,⁹ т.е. това са всички сделки, свързани с типичната банкова дейност, като кредити, репо сделки и др., чрез които банката си набавя ликвидни парични средства. Търговският портфейл съдържа всички краткосрочни експозиции, които зависят от конкретните

⁷ Наредба №8 за капиталовата адекватност на банките ..., чл. 6.

⁸ Пак там, чл. 7.

⁹ Пак там, чл. 9, ал. 2.

пазарни условия и служат за търговия или хеджиране.¹⁰ Както се посочва в Наредба № 8, позиции с цел търгуване са тези финансови инструменти и стоки, които се държат за краткосрочна препродажба, както и:¹¹

- позиции, възникващи в резултат от неуредени отношения по сделки, свободни доставки и извънборсовите дериватни инструменти;
- позиции, възникващи от репо сделки и сделки по предоставяне в заем на ценни книжа или стоки, включени в търговския портфейл;
- позиции, възникващи от обратни репо сделки и сделки по получаване в заем на ценни книжа или стоки при следните условия: 1) позициите се оценяват ежедневно по текущи пазарни цени; 2) стойността на обезпечението се коригира с оглед отчитане на промените в стойността на ценните книжа или стоките; 3) сделката или транзакцията има клауза, според която вземанията на банката се прихващат автоматично и незабавно срещу вземанията на контрагента в случай на неплащане от страна на последния; 4) контрагентът е местна банка, банка на държава, определена в списък на БНБ с инвестиционен рейтинг, призната борса или клирингова къща; 5) сделката или транзакцията са краткосрочни. Изискването на наредбата е да са изпълнени или първите четири условия, или последните две.

Вторият въпрос е дали банката ще поддържа капиталови изисквания за пазарен риск на позициите в търговския си портфейл. В зависимост от това и изчисляването на общия рисков компонент става по два различни начина.

В Наредба № 8 са определени условията, при които една банка може да не спазва изискването за поддържане на капиталови изисквания за пазарен риск на позициите в търговския си портфейл, и те са следните:¹²

1. Обемът на търговския портфейл, който представлява сумата от дългите и късите балансови и задбалансови позиции, да е по-малък от 30 млн. лв.
2. Обемът на търговския портфейл да е по-малък от 5% от обема на цялостната дейност на банката, която включва балансовите и задбалансовите активи, но без деривативите.
3. Обемът на търговския портфейл да не превишава никога 40 млн. лв.
4. Обемът на търговския портфейл да е по-малък от 6% от обема на цялостната дейност на банката. На банката не се разрешава да превишава посочения процент.

Банките нямат право да превишават повече от три пъти лимитите в т. 1. и т. 2. и да достигат посочените в т. 3. и т. 4. изисквания.

При неспазване на изискванията по отношение на т. 1 и т. 2 повече от три пъти месечно всяка търговска банка е задължена в рамките на три работни дни след края на отчетния месец не само да изпрати уведомление в БНБ за ежедневните и средномесечните стойности на операциите в търговския портфейл и тяхната обща стойност като пропорция от цялостната

¹⁰ Наредба №8 за капиталовата адекватност на банките ..., чл. 9, ал. 3.

¹¹ Пак там, чл. 9, ал. 5.

¹² Пак там, чл. 10, ал. 5.

им дейност, но и да даде обяснение за причините, довели до превишението на лимита. Банките, които по една или друга причина превишат условията по т. 3 и т. 4, са задължени да уведомят БНБ в деня, следващ деня на превишението. За да се следи спазването на четирите условия, е необходимо да бъде ежедневно изчисляван обемът на търговския портфейл и съответно - обемът на цялостната дейност на банката.

Уточняването на въпроса дали дадена банка ще поддържа капиталови изисквания за позициите си в търговския портфейл по отношение на пазарния риск, определя и съставните части на общия рисков компонент. Например банката, която поддържа капиталови изисквания за позициите в търговския си портфейл, изчислява общия рисков компонент на базата на:¹³

- рисково - претеглените активи за кредитен риск;
- рисково - претеглените активи за позиционен риск;
- рисково – претеглените активи за валутен риск;
- рисково – претеглените активи за стоков риск.

Банката, която няма да прилага капиталови изисквания за позициите си в търговския портфейл, ще изчислява общия рисков компонент, като включва:¹⁴

- рисково – претеглените активи за кредитен риск;
- рисково – претеглените активи за валутен риск;
- рисково – претеглените активи за стоков риск.

Както беше посочено, определянето на общия рисков компонент дава възможност на търговската банка да изчисли отношенията на капиталова адекватност, които не са променени с новата Наредба № 8 и са следните:

$$\text{Общо капиталова адекватност} = \frac{\text{Собствен капитал}}{\text{Общ рисков компонент}}$$

$$\text{Адекватност на капитала от първи ред} = \frac{\text{Капитал от първи ред}}{\text{Общ рисков компонент}}$$

Промяна не е извършена и по отношение на определените с наредбата лимити, а именно:

- общата капиталова адекватност да е по-голяма или равна на 12%;
- адекватността на капитала от първи ред да е по-голяма или равна на 6%.

При сравняване на новата Наредба № 8 с предходната се констатира, че по отношение на отчитането на рисковете единствено непроменено е отчитането на кредитния риск, т.е. определянето на рисковите тегла на балансовите и задбалансовите позиции от гледна точка на кредитния риск. Определянето обаче на стойността на рисково – претеглените активи става по два различни начина в зависимост от това дали банката е задължена на

¹³ Пак там, чл. 8, ал. 3 и ал. 4.

¹⁴ Пак там, чл. 8, ал. 3.

поддържа капиталови изисквания за пазарен риск на позициите в търговския си портфейл. Схематично това може да бъде представено по следния начин:

Рисково-претеглени активи за кредитен риск

За банки, прилагащи капиталови изисквания за пазарен риск

1. Отчитат се активите в банков портфейл
 - активите;
 - приравнените задбалансови позиции;
 - извънборсовите деривати, претеглени за контрагентен риск;
 - позициите в търговския портфейл, претеглени за контрагентен и сетълмент риск.

За банки, неприлагащи капиталови изисквания за пазарен риск

1. Отчитат се всички активи в банков и търговски портфейл
 - активите в банковия и търговския портфейл;
 - приравнените задбалансови позиции;
 - извънборсовите деривати, претеглени за контрагентен риск.

В активите с рисково тегло 0% се включват:

1. Паричните средства в каса, по разплащателни сметки в БНБ и златните купчета в трезорите на банките;
2. Държавните ценни книжа и вземания, които са гарантирани от правителството на Р България или от БНБ;
3. Издадените ценни книжа и вземанията, които са гарантирани от правителствата или централните банки на страните, определени в Наредба № 8;
4. Издадени ценни книжа и вземания, гарантирани от правителствата или централните банки на страните, които не са включени в Наредба № 8;
5. Активи, обезпечени с ценни книжа, емитирани от правителството на Р България, БНБ или правителства и централни банки на страните, посочени в Наредба № 8;
6. Вземания, които са изцяло обезпечени със залог на злато;
7. Вземания, които са изцяло обезпечени със залог на вземане към банката под формата на блокиран депозит в левове или в чуждестранна валута, като за последната БНБ ежедневно обявява обменен курс.

В активите с рисково тегло 20% се включват:

1. Предоставени депозити, вземания по репо сделки, вземания по дългови инструменти, които са издадени или гарантирани от банки с лиценз за осъществяване на банкова дейност в страната ни;
2. Вземания по пътнически чекове, чекове за инкасиране и други парични инструменти, които ще бъдат събрани или са в процес на събиране;
3. Издадени ценни книжа, но без собствени акции, и вземания, които са гарантирани от банки от страни, посочени в Наредба № 8;

4. Издадени ценни книжа, но без собствени акции, и вземания, които са гарантирани от банки извън посочените в Наредба № 8, ако са с остатъчен падеж до една година, считано от датата на изготвянето на съответната отчетна форма;
5. Вземания срещу международни институции, посочени също в Наредба № 8, или вземания, пряко, изцяло и безусловно гарантирани от тях;
6. Вземания, които са обезпечени напълно със залог на ценни книжа, емитирани от международни институции, посочени в Наредба № 8.

В активите с рисково тегло 50% се включват:

1. Вземанията по кредити, изцяло и напълно обезпечени с първа по ред ипотека, върху застрахован и оценен по справедлива цена недвижим имот в жилищна сграда, който трябва да е обитаван или да предстои да бъде взет под наем от кредитополучателя, като сумата на кредита не може да надвишава 70% от ипотеката.

Към активите с рисково тегло 100% се отнасят всички останали активи, които не са намерили място в посочените категории. В тази група могат да бъдат включени например вземания по кредити, които не са обезпечени според изискваните в предходните групи обезпечения.

Изчисляването на рисковия компонент на задбалансовите позиции в новата Наредба № 8 става по същия начин, както в предходната, т. е. всички задбалансови позиции се приравняват към балансовите с част от отчетната си стойност и при същите рискови тегла. И тук, както при рисково-претеглените активи, определянето на стойността на рисково-претеглените задбалансови позиции за кредитен риск става по два различни начина в зависимост от това дали банката е задължена да поддържа капиталови изисквания за пазарен риск на позициите в търговския си портфейл, или не. Схематично това може да се представи по следния начин:

Рисково-претеглени приравнени задбалансови позиции за кредитен риск

За банки, прилагащи капиталови изисквания за пазарен риск

1. Отчитат се позициите в банков портфейл

За банки, не прилагащи капиталови изисквания за пазарен риск

1. Отчитат се всички позиции в банков и търговски портфейл, но без извънборсовите деривати

В задбалансовите позиции с конверсионен фактор 0% от отчетната им стойност се включват:

1. Позиции (ценни книжа по номинал, ипотeki), които са в полза на банката и други про тегогіат позиции, по които обаче няма да възникнат плащания от страна на банката;
2. Неусвоените кредитни ангажименти с първоначален срок до една година или тези, които могат да бъдат прекратени едностранно от самата банка без предизвестие по всяко време;
3. Отменяемите акредитиви;

4. Гаранциите и други инструменти, обезпечени с парични средства;
5. Други безрискови задбалансови ангажименти.

В задбалансовите позиции с конверсионен фактор 20% от отчетната им стойност се включват:

1. Документарни акредитиви, при които предметът на доставката се приема като обезпечение;
2. Ангажименти по сделки с клиенти на банката, които се прекратяват с изтичането на определен период или с изпълнението на друго условие, посочено в сделката;
3. Всички други задбалансови позиции, при които съществува малка вероятност за изискуемост на задължението, поето от банката.

Задбалансовите позиции с конверсионен фактор 50% от отчетната стойност са:

1. Открити и потвърдени от банката акредитиви;
2. Ангажименти по сделки NIF и RUF;
3. Гаранции за добро изпълнение, тържни, митнически и данъчни гаранции и други такива, които нямат характера на кредитни заместители;
4. Неотменими стенд-бай акредитиви, които нямат характер на заместител на кредита;
5. Неотменими кредитни ангажименти с първоначален срок над една година;
6. Договори за продажба и обратно изкупуване, по силата на които прехвърлителят на актива има възможност да поиска от банката получател на акредитива да го прехвърли обратно;
7. Всички други позиции, за които има средна вероятност за изискуемост по поетото от банката задължение.

Задбалансовите позиции с конверсионен фактор 100% от отчетната стойност са:

1. Гаранции, издадени от банката, които имат характер на заместител на кредита;
2. Банкови акцепти и авали по задължения на клиенти;
3. Неотменяеми стенд-бай акредитиви, които имат характер на заместители на кредита;
4. Джиросани полици, по които не са задължени други банки;
5. Сделки, по които срещу банката могат да бъдат предявени обратни искове;
6. Частично платени ценни книжа по маржови сметки при брокери;
7. Активи, които са закупени по силата на директни споразумения за форуърдна покупка;
8. Всички останали позиции, по които съществува висока вероятност за изискуемост на поетото от банката задължение.

При изчисляването на капиталовите изисквания за кредитен риск в новата Наредба № 8 се включват и съответно отчитат и влиянието на риска от контрагента и сетълмент-рискът.

В банковата практика контрагентният риск се определя като потенциален риск за възникване на рискова експозиция в една търговска банка към други банки или небанкови финансови институции. Например, ако

търговска банка X е поела ангажимент да предостави на търговска банка Y частни облигации на фирма Z и възможната вероятност е банка X да не изпълни задълженията си към банка Y, това налага последната да поддържа капитал, който да обезпечава риска от контрагента, в случая – банка X.

Контрагентният риск към банки може да се разглежда в няколко аспекта:

- суверенен риск, който се изразява в невъзможността или нежеланието на правителството на дадена страна да плати своите задължения;
- държавен риск, който се изразява във възникване на неблагоприятни промени в обществено-политическата и/или икономическата обстановка в дадена страна, в резултат от което търговската банка би поела допълнителни рискове;
- банков риск, който намира проявление във влошаване на финансовото състояние на дадена банка или небанкова финансов институция – контрагент, вкл. и изпадане в неплатежеспособност, вследствие на което търговската банка би поела допълнителни рискове и дори загуби;

Определянето на контрагентния риск изисква определяне на рисковите тегла на контрагентите на търговската банка, а това може да стане на основата на рейтинговане, като:

- официален международен рейтинг, определен от авторитетна рейтингова агенция - Moody's, Standard & Poors и други такива;
- вътрешен рейтинг, определен от централната банка;
- в случай, че липсва официален вътрешен рейтинг, степента на контрагентния риск се определя на основата на няколко показателя и те са два вида: а) количествени – качество на активите, капиталова адекватност, ликвидност и доходност и др.; б) качествени – акционерна структура, качество на мениджмънта, финансова среда и др.

Случаите, в които банките изчисляват капиталови изисквания за риск от контрагента, са следните:¹⁵

- при неуредени отношения по сделки и свободни доставки в случаите, когато: а) банките са платили ценните книжа, преди да ги получат, или са предоставили ценните книжа, преди да им бъде платено за тях; б) при трансгранични сделки е изминал един или повече дни от извършване на плащането или доставката, тук се отчита стойността на дължимите на търговската банка ценни книжа, стоки или парични средства;
- при репо сделки, включени в търговския портфейл, се отчита разликата, когато е положителна величина, между пазарната стойност на ценните книжа или стоките и получените от банката средства при репо сделката;
- при сделки по предоставяне в заем на ценни книжа или стоки, включени в търговския портфейл, се отчита разликата, когато е

¹⁵ Вж. Наредба №8 за капиталовата адекватност на банките ..., чл. 22, ал. 1, ал. 2, ал.3 и ал. 4.

положителна величина, между пазарната стойност на ценните книжа или стоките и пазарната стойност на обезпечението;

- при обратни репо сделки се отчита разликата, когато е положителна величина, между сумата, предоставена като кредит от банката, и пазарната стойност на ценните книжа или стоки, които тя е получила;
- при сделки по получаване в заем на ценни книжа или стоки се отчита разликата, когато е положителна величина, между пазарната стойност на обезпечението и пазарната стойност на ценните книжа или стоки, които тя е получила.

Капиталовото изискване за контрагентен риск е 12%.

Сетълмент-рискът възниква при търговия с ценни книжа, дългови инструменти и деривативи и се изразява в невъзможност на банката контрагент да изпълни договорните си задължения преди или на датата на сетълмента, т.е. търговската банка трябва да разполага ежедневно с капитал, достатъчен, за да покрие този вид риск. Отчетната форма, която отразява сетълмент-риска, включва сделки с дългови, капиталови и стокоси инструменти, които не са уредени след датите на доставката им, установени със сключените договори. В отчетната форма намират място сумите, отразяващи размера на потенциалната загуба за търговската банка, в случай че не бъдат изпълнени задълженията. Когато тези суми са загуба, те се изчисляват като разлика между договорната цена и пазарната цена към съответната отчетна дата. Получените ценови разлики се умножават по съответния фактор за потенциална загуба.¹⁶

След изчисляването на рисковия компонент на активите на основата на рисковите тегла на балансовите и задбалансовите активи се преминава към отчитането на друг рисков компонент, на чиято основа се изчислява и общият рисков компонент, и това е пазарният риск.

В Наредба № 8 пазарният риск е определен като риск от загуби, възникващи от движенията в пазарните цени на дълговите (лихвените) и капиталовите инструменти от търговския портфейл и на валутните и стокосите инструменти от търговския и банковия портфейл,¹⁷ т.е. този риск може да се срещне в специализираната икономическа литература и в банковата практика като ценови риск. Той обхваща:

- позиционния риск на капиталовите инструменти в търговския портфейл;
- позиционния риск на дълговите инструменти в търговския портфейл;
- валутния риск в търговския и банковия портфейл;
- стокосия риск в търговския и банковия портфейл.

Заедно с това наредбата дава възможност на търговските банки да изберат един от следните подходи за изчисляване на капиталовото изискване за пазарен риск, а именно:¹⁸

- сумата на капиталовите изисквания за пазарен риск, изчислени по стандартизирания подход;

¹⁶ Пак там, чл. 26, ал. 3.

¹⁷ Пак там, чл. 27, ал. 1.

¹⁸ Наредба №8 за капиталовата адекватност на банките ..., чл. 27, ал. 3.

- сумата на капиталовите изисквания за пазарен риск, изчислени по подход, базиран на вътрешни модели;
- комбинация от двата подхода.

Към пазарния риск се отнася и позиционният, който се определя като риск от промяна в цените на инструментите в търговския портфейл¹⁹ и той се отнася до дългите и късите позиции на банките. Този риск има два компонента – специфичен позиционен риск и общ позиционен риск. Разликата между тях е във факторите, които ще повлияят върху цената на даден инструмент. Така при специфичния позиционен риск промяната в цената на инструмента се дължи на фактори, които се отнасят до емитента на този инструмент, или - когато става дума за дериват, до емитента на базовия актив. При общия позиционен риск промяна в цената на даден инструмент може да настъпи в резултат от промяна в равнището на лихвените проценти, когато става дума за търгуван дългов инструмент или дългов дериват, или поради промени в капиталовия пазар в случай на акции или дялови участия в капитала или капиталов дериват. Оценката на позиционния риск представлява сумата от четири компонента:²⁰

- специфичен риск на дълговите инструменти;
- общ риск на дълговите инструменти;
- специфичен риск на капиталовите инструменти;
- общ риск на капиталовите инструменти.

Сумата от четирите компонента, умножена с числото 8.334, се включва в стойността на общия рисков компонент и участва в знаменателя на отношенията за капиталова адекватност като рисково-претеглени позиции за позиционен риск.

Следваща стъпка при определяне на пазарния риск е изчисляването на капиталовото изискване за валутен риск. Валутен риск може да възникне при поддържане на отворена позиция в чуждестранна валута поради увеличените колебания на валутните курсове, при което банката може да претърпи загуби в резултат от резки промени на валутния курс през периода, в който позицията на банката е открита. При възникване на валутен риск може да се наложи банката да сключи допълнителни сделки при променен курс, за да се заместят неосъществените сделки. Преди промените в Наредба № 8 общата нетна валутна позиция на банките се определяше според изискванията на Наредба № 4 на БНБ за валутните позиции.

Всяка търговска банка е задължена да изчислява капиталово изискване за валутен риск, произтичащ от позициите в банковия и търговския портфейл, когато сумата на общата открита валутна позиция и нетната ѝ позиция в злато надхвърля 2% от собствения ѝ капитал,²¹ а капиталовото изискване за валутен риск се изчислява, като се умножи сумата от общата нетна открита валутна позиция и нетната позиция в злато по 12%.²²

Определянето на общата нетна валутна позиция преминава през следните няколко стъпки:²³

¹⁹ Пак там, чл. 28, ал. 1.

²⁰ Пак там, чл. 28, ал. 4.

²¹ Наредба №8 за капиталовата адекватност на банките ..., чл. 40, ал. 1.

²² Пак там, чл. 40, ал. 2.

²³ Пак там, чл. 40, ал. 5.

- изчислява се нетната позиция във всяка отделна валута, включително златото;
- нетните позиции във всяка валута се преизчисляват в левове по курса на БНБ за деня;
- сумират се поотделно нетните дълги и нетните къси позиции, с изключение на позициите в евро;
- общата нетна валутна позиция представлява по-голямата от общата нетна дълга позиция и общата нетна къса позиция.

В Наредба № 8 са поставени и конкретни изисквания към търговските банки по отношение на лимитите за валутните позиции, а именно:²⁴

- максимално съотношение в размер на 15% между нетната открита позиция във всяка чуждестранна валута и размера на собствения й капитал с изключение на еврото;
- максимално съотношение в размер на 30% между общата нетна валутна позиция и размера на собствения й капитал.

Новата Наредба № 8 поставя към всяка търговска банка и капиталови изисквания за стоков риск, които трябва да покрият риска от позиции в стоки или стокови деривативи от банковия и търговския портфейл. Стоковите позиции включват:

- благородни метали (без златото);
- селскостопански продукти;
- полезни изкопаеми;
- метали;
- деривативи;
- други финансови инструменти, свързани със стоки.

Всяка стокова позиция се изразява в наредбата чрез стандартно присъщата й мерна единица по спот цената, изчислена в легова равностойност по курса на БНБ. Нетната стокова позиция е разликата между дългата и късата позиция в съответната стока. Сумата от капиталовите изисквания за всяка стока дава общото капиталово изискване за стоков риск. Капиталовото изискване за всяка отделна стока е сума от 22.5% от дългата или късата нетна позиция за всяка стока и 4.5% от брутната позиция, представляваща сумата от дългата или късата позиция. След изчисляване на общото капиталово изискване то се умножава по 8.334 и така получената цифра участва в изчисляването на общия рисков компонент в отношенията на капиталовата адекватност.

От направените сравнения на новата Наредба № 8 на БНБ за капиталовата адекватност на банките със старата, както и от изведените разлики, ясно се очертава тенденцията към осъвременяване на подхода за изчисляване на капиталовата адекватност на банките, и то най-вече в посока към повишаване на чувствителността към рисковете в банковата дейност, което прави наредбата много по-сложна от предходната. Това, че общите изисквания за капиталова адекватност, а именно – обща капиталова адекватност и адекватност на капитала от първи ред, не са изменени, не означава, че не е променена технологията на изчисляването им. Напротив, тези показатели отразяват не само кредитния, но и пазарния риск, а

²⁴ Пак там, чл. 42 ал. 1.

впоследствие ще отразяват и операционния риск. В банковата практика последният се отнася към рисковете, свързани с банковата дейност, като към тях се включват кредитният и пазарният риск. Операционният риск възниква при човешки грешки, лош или липса на всякакъв мениджмънт, както и риск, свързан с пропуски с информационната система, т.е. използването на информационни продукти, които некоректно отчитат информацията, свързана с рисковете в банковата дейност.

Предложенията на Базел II се основават на три раздела, наречени още стълбове: 1. минимален размер на капитала²⁵ от гледна точка на кредитния, пазарния и операционния рискове; 2. надзорния процес; 3. пазарната дисциплина. БНБ чрез управление „Банков надзор“ участва в решаване на задачите, поставени от Базел II по отношение на ролята на надзора за оценка на ефективността на политиките на банките за управление на риска; за това достатъчен ли е собственият капитал на банките за покриване на рисковете в дейността им и притежават ли банките надеждни системи за оценка на рисковете. Базелският комитет е определил и четири основни принципа на надзорния преглед.²⁶

- Банките трябва сами да разработят системи за оценяване на общата си капиталова адекватност във връзка със своя рисков профил и стратегия за поддържане на нивата на капитала си.
- Надзорните органи трябва да извършват преглед на оценяването на стратегиите за вътрешната капиталова адекватност на банките, както и на способността им да следят и осигуряват съблюдаването на регулаторните капиталови съотношения, като надзорните органи трябва да предприемат подходящите надзорни действия, ако не са удовлетворени от резултата на този процес.

²⁵ Капиталът се смята за един от ключовите фактори, въз основа на който може да се оцени надеждността и безопасността на една банка. През последните години ролята на собствения капитал на банките става все по-значима в резултат от промените в българското банково законодателство. Така с въведената през 1999 г. Наредба №7 на БНБ за големите експозиции на банките размерът на големите рискови експозиции се поставя в зависимост от собствения капитал (капиталовата база), определен според изискванията на Наредба № 8 за капиталовата адекватност. Друга причина за все по-важната роля на собствения капитал за съществуването на банките е, че те извършват всички доходоносни операции, като използват заетите временно свободни парични средства на гражданите и фирмите и парите на собствениците им. Според законовите разпоредби всяка търговска банка е задължена да участва със собствен капитал в средствата, с които работи и които управлява, и този капитал не бива да бъде по-малък от десет милиона лева.

В специализираната банкова литература и практика широко се използва изразът „достатъчност на капитала“, като под достатъчен капитал основно се разбира, че неговият размер трябва да бъде достатъчен за изпълняване на основните функции от банката и че той способства за стабилното ѝ функциониране и неутрализира рисковете, на които тя е подложена в своята дейност. Заедно с това трябва да се има предвид и че прекалено високият собствен капитал намалява стойността на коефициента „възвръщаемост на капитала“, а ниският излага банката на риск от изпадане в несъстоятелност, ако портфейлът от рискови активи е твърде голям. В банковата теория и практика са известни два начина за определяне на достатъчния размер на капитала – регулаторен и пазарен. При регулаторния подход нивото на капитала на една търговска банка се определя от централната банка, при нас – от БНБ. От самото наименование на втория начин става ясно, че банковият пазар определя има ли дадена търговска банка стабилна капиталова база, или няма такава.

²⁶ Вж. Базелски комитет по банков надзор, Международно уеднаквяване в измерването на капитала и капиталовите изисквания, с. 222 – 230.

- Надзорните органи трябва да държат банките да извършват дейността си при капиталови изисквания над регулаторните минимуми и да изискват от банките да поддържат капитал над минималния размер.
- Надзорните органи трябва да се стремят да се намесват на ранен етап, за да предотвратят спадането на капитала под минималните равнища, необходими с оглед на рисковите характеристики на дадена банка, и съответно да изискват предприемане на по-бързи поправителни мерки, ако капиталът не се поддържа в добро състояние или не се възстановява.

И сега БНБ използва определен инструментариум за целите на надзора върху търговските банки по отношение на собствения капитал:

- издаване на лицензи за банкова дейност – в действащия Закон за банките се посочва, че „за да извършват банките дейност, се изисква писмено разрешение, издадено от БНБ”,²⁷
- представяне в определените срокове на отчетни форми по Наредби № 7 за големите експозиции на банките, Наредба № 8 за капиталовата адекватност на банките, Наредба № 9 за оценка и класификация на рисковите експозиции на банките и формиране на провизии за загуби от обезценка, Наредба № 11 за управлението и надзора върху ликвидността на банките и др. БНБ проверява спазени ли са изискванията по наредбите;
- извършване на банкови проверки – БНБ може да изисква от банките да й предоставят всички документи и информация, както и да извършва съответните проверки.²⁸

Именно чрез отчетните форми по Наредба № 8 и чрез проверките надзорниците ще могат да контролират спазването на изискванията за капиталова адекватност от гледна точка на кредитния, пазарния и операционния риск. Заедно с това „Банков надзор” периодично проверява и практиките на отделните банки за оценка на кредитното качество.

Важна е ролята на БНБ за извършването на контрол над търговските банки за това дали спазват пазарната дисциплина. Това е и третият стълб на Базел II. Както посочихме, неговото предназначение е да допълва другите два стълба по отношение на капиталовото регулиране.²⁹ Целта е банките да бъдат насърчавани да спазват пазарна дисциплина посредством разработването и въвеждането на определени изисквания за оповестяване, от които да се направи оценка на капиталовата адекватност на самите банки.³⁰ Ролята на управление „Банков надзор” е да следи дали банките оповестяват изискваната от тях информация в срок и дали оповестяванията са коректни, като по този начин въздейства върху банките и неутрализира възникването на възможните рискове. Така централната банка ще застави търговските банки да работят при значително по-голяма прозрачност.

²⁷ Вж. Държавен вестник, бр.34 от 25.04.2006 г., чл. 11, ал.1.

²⁸ Вж. Държавен вестник, бр.37 от 05.05.2006 г., чл.4, ал. 1.

²⁹ Пак там. Вж. Базелски комитет по банков надзор, Международно уеднаквяване в измерването на капитала и капиталовите изисквания, с. 247.

³⁰ Пак там, с. 247.

2. Предизвикателства пред търговските банки при изпълнение на изискванията за капиталовата адекватност

Както вече посочихме, банките са изправени пред множество рискове. Според това, дали съответната банка сама се насочва към дейности, носещи риск, но същевременно и висока печалба, или рисковете се случват по причини извън банката, рисковете в банковата дейност се разделят на съзнателни и несъзнателни. Към съзнателните се отнася например кредитният риск. При него обаче търговската банка има предимството, че може да го контролира и съответно управлява. По-сложно е положението при несъзнателните рискове, тъй като те не само не могат да бъдат избягнати, но и трудно се управляват. Такъв риск възниква например при умишлени злонамерени действия на дилър и при липса на качествен надзор върху неговите позиции, които могат да доведат до значителни загуби за банката. Това означава, че за да управляват рисковете, на които са подложени, търговските банки трябва да изградят и съответните органи и структурни звена, които да извършват тази дейност. В повечето търговски банки у нас са създадени такива органи, които контролират риска на най-високо равнище и те са:

- комитет за активите и пасивите, който контролира и управлява рисковете, свързани с активите и пасивите, както и ликвидността на банката;
- кредитен комитет, който осъществява наблюдение, оценка, класифициране и провизиране на рисковите експозиции за загуба от обезценка, т.е. кредитният комитет управлява кредитния риск на ниво портфейл на банката;
- комитет за управление на риска – такъв комитет има в някои от банките в страните от Западна Европа и неговата дейност се състои в контролиране и управление на пазарните рискове.

Банковата практика познава два вида управление на риска – централизирано и децентрализирано. При първия вид управлението на риска се осъществява от отделно структурно звено. Предимство на този подход е, че на основата на извежданата от това звено обща рискова експозиция на съответната банка може да се формулира адекватна политика за управление на рисковете в дейността ѝ. При децентрализирания подход дирекциите/управленията, извършващи дейности, които носят риск за банката, имат структурни звена, отговарящи за риска. При този подход обаче се определя по-трудно общата рискова експозиция. Като недостатък може да се посочи и липсата в някои банки на добро стиковане на работата между отделните структурни звена по отношение управлението на рисковете. През последните години все повече банки в нашата страна създадоха дирекции/отдели за управление на риска. Тяхното основно предназначение е да изготвят процедурите и насоките за контрола и управлението на рисковете в банковата дейност. Заедно с тях в управлението на риска участват и структурните звена, извършващи кредитната дейност и търговията с валута и ценни книжа.

С основание в банковите среди се поставя въпросът, дали новите параметри на Наредба № 8 ще повлияят по негативен начин върху

търговските банки у нас и няма ли да възникне необходимост от увеличаване на капиталовата база на банките, което да е съпроводено с процеси на окрупняване. Разбира се, всичко до голяма степен зависи от това, каква дейност осъществява дадена търговска банка и какъв е нейният рисков профил. Така при банки, които са ориентирани предимно към типичните банкови операции и най-вече в кредитирането, капиталовата адекватност ще зависи основно от кредитния риск. Това обаче не намалява отговорностите на банките по отношение на изискванията за капиталова адекватност. Например банката трябва да преценява, дали да бъде предпочетен кредитоискател с външен рейтинг пред такъв с обезпечение недвижимо имущество – сгради, от гледна точка на капиталовата адекватност.

Освен въвеждането на два различни начина за определяне на рисково-претеглените активи досега прилаганият подход на единна стандартна оценка на кредитния риск ще бъде заменен от два нови подхода – стандартизиран и вътрешнорейтингов, като търговските банки ще имат възможност да избират един от тях. Базел II определя изготвянето на рейтингова система като процес, обхващащ „всички методи, процеси, контролни процедури, събиране на данни и системи за информационни технологии, които обезпечават оценяването на кредитния риск, присъждането на вътрешни класове за риск и количествени оценки за просрочия и загуби”.³¹ Заедно с това Базел II дава свобода на банките да използват повече от една на брой системи за определяне на рейтинг, които могат да се диференцират по отрасли, корпоративни клиенти, малки и средни фирми и др.³²

По-лесен за приложение е стандартизиращият подход, тъй като той по същество е подобрен модел на сега използвания, но с по-голяма чувствителност към риска. Основната характеристика на този подход е, че определянето на рисково-претеглените активи на банките се извършва на базата на определени от външни агенции за рейтинг кредитни рейтинги. Рисковите тегла съответно са от 0 до 150% в зависимост от различните оценки за рейтинг. Друг важен момент при прилагането на стандартизиращия подход е, че рисковите тегла се определят от съответния регулаторен орган, а за нашата страна това е централната банка.

Подходът на вътрешните рейтинги е по-сложен за прилагане, тъй като се базира на вътрешни оценки за риск и съответно предполага развита вътрешнобанкова система за оценка на риска и подробна база данни за всеки клиент на банката. Определянето на рейтинга на клиента-кредитоискател показва дали той ще има такова финансово състояние и съответно нетни парични потоци, които да са достатъчни за плащане на таксите и комисионите и редовно погасяване на главницата и лихвите, определени с договора за кредит. Рейтинговата степен на кредитоискателя се определя обикновено на основата на:

а) система от показатели, изчислени на база данни от счетоводните отчети;

б) субективни оценки на оценителите относно пазарния дял на клиента, качеството на мениджмънта, взаимоотношенията му с държавните органи по

³¹ Вж. Базелски комитет по банков надзор, Международно уеднаквяване в измерването на капитала и капиталовите изисквания, с. 118.

³² Пак там, с. 118.

приходите, взаимоотношенията му с банки и други небанкова финансови институции и т.н.

За да бъдат приети от надзорните органи определените рейтингови степени за отделните кредити, се поставя изискването рейтинговите системи на банките да са съобразени със системите на известни рейтингови агенции като „Standart&Poor“, „Moody’s“ и др. Тук с основание може да се постави въпросът за включването в системата за рейтингове на рейтинга на България. Това обаче ще направи кредитирането на наши фирми неизгодно за чуждите банки и ще постави в по-неблагоприятни позиции българските фирми в сравнение с тези от страни от Западна Европа например, чийто рейтинг е по-висок в сравнение с този у нас.

И сега търговските банки работят по приети от тях системи за класификация на кредитите, основаващи се на кредитния риск. Тук особено важна роля има структурното звено, отговарящо за информационните технологии на банката, което трябва да внедри надеждна система за класификация на кредитите на основата на кредитния риск, отчитаща влиянието на следните по-важни фактори:

- текущото финансово състояние на кредитополучателя, което обръща внимание на някои основни показатели, свързани с неговия бизнес, даващи информация за финансовото му равновесие или съответно неравновесие, нивото и структурата на задлъжнялост и възможностите му за покриване на дълга към банката;
- възможностите за реализиране на представеното обезпечение, което означава, че то трябва да може да бъде бързо, юридически възможно и да бъде реализирано на удовлетворителна цена за банката;
- настъпилите промени във външната среда, които могат да променят погасяването на даден кредит. Тук влияние могат да окажат резките колебания или промените в поведението на органите на държавната власт и управление, например закони в икономическата сфера; промени в ситуационната среда, в която фирмата развива своя бизнес и които могат да се отразят върху възможностите ѝ да изпълнява своя бизнес-план или да бъдат засегнати паричните ѝ потоци.

Освен по отношение на кредитния риск много работа очаква търговските банки и по отношение на информационните им системи, които трябва да бъдат осигурени с модули и подсистеми на Базел II, някои от които се отнасят до оценка на рисковите тегла, изчисляване на изискуемия капитал, система за класификация на рисковите експозиции и др. Заедно с това банките трябва да организират внедряването на статистически модели. Към тези модели и продукти има едно много важно изискване – коректно да отчитат информацията, свързана с всеки един от рисковете. Всичко това изисква обаче значителни по размер инвестиции от страна на банките.

Много разходи търговските банки трябва да направят и за повишаване квалификацията на банковия персонал. За голямото значение на риска от човешки грешки говори фактът, че в редица банки от Западна Европа са сформирани звена, които имат за задача да ги предпазват от измами от страна на служителите. Заедно с това много важно е непрекъснатото

обучение и повишаване квалификацията на банковия персонал. Съществена част от управлението на риска е квалификацията на кредитните специалисти и дилърите в търговските банки.

Предпазването на банките от риск е свързано и с изграждането на надеждни системи за вътрешен контрол. Например служителите от звено „Вътрешен контрол“ би трябвало да извършват надзор над позициите на дилинга и звено „Кредитиране“. Още по-добре е, ако в съответната банка е създадена система за разделяне на задълженията по всяка сделка. Например дилър извършва транзакция при отчитане на правната страна и в съответствие с определените лимити, а служител на бек-офиса одобрява сделката, т.е. тук се работи на принципа на четирите очи. Ако служителят на бек-офиса констатира нередност, е длъжен да докладва на директора на структурното звено, в което работи дилърът.

Заключение

Управлението на риска в банките е сложен въпрос, изискващ, както се вижда, и много разходи от страна на търговските банки, които трябва да залежат във финансовите им планове. Това са разходи за:

- инвестиции в нови системи за оценка и управление на рисковете;
- нови банкови продукти;
- нови методологически указания;
- обучение с цел повишаване квалификацията на банковия персонал и др.

Освен паричните средства търговските банки трябва да свършат и много работа, за да отговорят на изискванията за капиталова адекватност срещу кредитните, пазарните и операционните рискове, като изберат най-добрия за тях метод за измерване и управление на тези рискове.

В същото време БНБ – като надзорник на банковата ни система, след като приключи с адаптирането на нашето банково законодателство с Базел II, трябва да започне да оценява банките за това дали управляват рисковете в дейността си в съответствие с изискванията, поставени от нормативните документи, както и от колко капитал се нуждаят, за да покрият поетите от тях рискове.

Предстои още много работа както за търговските банки, така и за БНБ за внедряване на методи за измерване на операционния риск и формулиране на изисквания за капиталова адекватност по отношение на него.